

Landskap: Småland

Upptecknat av: Kläs Reinhold

Härad: Albo, Kinnervald

Adress: Delsjörvägen 5 A. Göteborg

Socken: Skatelöv, Vederlöf

Berättat av: Liv. personer angivna
inne i samlingen.

Uppteckningsår: 1890-talet

Född år i

inl ämn. år 1941.

När "Kam" skulle ta brukspatronen
på Lessebo.

s. 1-4.

Spökottan i Vederlöfs gamla
kyrka.

s. 5-7

Blåhullaresor.

s. 8-9.

L. u. F. 29.

1)
När ^{den} "Skam" skulle ta brukspatronen på Lesebo.

Brukspatronen hade jämt si
"skrestelit" med "pengar".

På mycket kunde han inte ha fått på vanligt-
dertigt vis. "Nåda, då va stört omöjligt".
"Där måste aut ligga något faustyg bakom, såda
måste." - - - ("Jo dan, lyckligt riktigt. För att alltid
ha planboka" fuller med sedlar" hade brukspatronen
satt sig till sin onde. Och sen "klepperede" det aldrig,
hur mycket pengar han skulle ut med.

sin onde och brukspatronen hade skrivit ett rejält kontrakt
sins emellan, inte med bläck utan med "röda bogen".

På så vis var kontraktet "oryggeligt", förstås.

När "sing dess" brukspatronen tog fram "planboka" så var
den "jämt fuller med stora, nya, rara sedlar, bunt ingte bunt." —

Och ville de ta slut vid gårdköp eller "tocket",
gick brukspatron bara avsides och stampade med

2/
vänstra foten på en jordsfaster sten, strax vart
planboken lika fuller med sedlar "bunt ingte bunt."
"Annars hade man tro, Skam brutit kontraktet.
"Shnej, fan då ä en bliviger karl, då skedd han
sek rock för, som han gjorde."

Men med tiden blev brukspatron
gammal och sjunker och skulle till att dö. --
Skam skulle då få "hansas" själ, "som avtalt
och bekrävat var". --

"Var evelia afton vid solakvällningen"
infann sig Skam för att vakta på sitt ^{huv}bytte.
Där satt han på en stol vid dörren i sjukskrummet.
Men ingen mer än brukspatronen såg den lida.
Han var klädd som jägare i grön livrock, all-
deles som jägaren på bokst. Ja, han var lik jägaren,
och den hade brukspatron aldrig kunnat med.
"För han var också listiger och itaker, som om han
^{vad} varit kvar med Skam." Med detta såg brukspatron tydligt

3)

men ingen annan.

Men när Skam blev för "påhängsen", skickade de efter
prosten Andersson i Mjölslöda, en man stark i andan och
och bekant för sin förmåga att utdriva onda andar.

Prosten infann sig i prästerlig dräkt och med två
biblar, en på grekiska och en på latin. För di språken
förlär ^{Skam} ~~for~~ beakt.

Prosten sig genast hin onde, anskades som bokspatron.
Den lade utropade då: "Jaha, det är du Andersson, din
^{äppla-}
~~äppeltjinn!~~" — — Andersson svarade skettmodigt:
"Ja, i min barndom rådde jag taga ett par äpplen,
som fallit ned på vägen från ett träd, där jag gick förbi.
Men det har Herren Gud för länge sedan förlåtit!" —

Sedan blev det ett läsande, först på svenska, sedan
på grekiska och latin, och de innerligaste böner till
Herren Gud att förlåta bokspatronen ifrån ondo.

Skam kände sig allt värre till mods. Sedan prosten
hållit på i flere timmar, stod hin onde inte ut längre.

41) Han vred sig "som en matk på stolen". Och när Andersson läste Fides var, först på svenska och sedan både på grekiska och latin, så gav Skam upp, änteligen! En sådan Andeus makt hade prästen Andersson. Skam gav brukspatronen fri, men för Anderssons ungdomssynd skulle han ej "ta till schappen" ut genom dörren utan genom ett hål i fönstret.

En glasmästare drillade då ett hål i rutan. Och genom det hålet "plågade prästen Andersson ~~ut Skam~~ under heta böner ut Skam."

Brukspatronen fick leva flere år till. Han blev på sin ålderdom en gudfruktig och from man.

Men hålet i glasrutan på Lassebo herregård fanns kvar i många år. Brukspatronen lät förgylla dess kanter till erinran om sin förlämn.

"Genom det hålet", sade man, "hade prästen Andersson under bön och åkallan plågat ut

sin onde själ". - Ja, för så så man länge där i 19¹²/₄.
Trakten. (JRP)

5)

ACC. N:R. M. 7420:5.

x (Vidurslöv)
S. 7.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIVSpökottan i Vidars-lefs Gamla kyrka
ellerBätsman Joh. Blomberg, som blev ömkeligen gästakryster
i den s. k. gästamässan.

Snug och dyster ruvar julnatten över Vidars-lef.
Redan klockan två på morgonen började gästamässan
för socknens osaliga avlidne. Om en levande kom för
tidigt (den kristna julottan tog sin början vid fyra femtiden),
och rikade in i gästamässan, var han förlorad.
Han krystes ihjäl och äts upp av gästarna, som
troddes tränga ^{efter} levande kristligt kött och blod.

Bätsman Johan Blomberg hade
kommit in i gästamässan redan vid två-tiden,
just som gästarna höllo sin hemiska julotta.

Han visste inte riktigt till sig, fylld av julöl
och mat ^{som han var}. Dock förvånades han, chockad och uträknad,
över att inga klockor ringde, och att det ridade ett

6)

ACC. N:R. M. 7420:6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

underligt blågrönt sken över hela kyrkan.
Ska ljusen brinna inte i gult utan ^{med} blåa lågor.

Men han ramlade in yrvaken, tog av sig hatten
och satte sig i en av bänkarna nära dörren.

På predikstolen stod en grusligt svart präst,
vars ansikte blänktes av ett blått skimmer och ur
hans hals kommo liksom blåa flammor.

Visseligen hade han kappa och krage men såg ut som
^{förklädd} en döing eller ett benrangel. Hans käkar "klaffade
som vingar på en kvarn" och ögonen rullade vilt och
hemskt. Blomberg trodde sig i honom igenkänna
den s. k. "giriga prästen", dödd för många år sedan.

Under vilda åtbörder slog prästen i predikstolen.
Men ingenting hördes. Gästerna kunna ej höras av
levandes öron.

Nu som först började Blomberg misstänka,
att allt ej stod riktigt till och mystrade ~~plötsligt~~
till sig under den färensfulla tanken, att detta var gästvärdens han riket in

7)
Han såg de på sin närmaste granne i bänken.
De röd han och frös så det gol i hans hörs, och huvud-
håren "börjte stå på ända". Ty där såg han hans döde
fader nedhukad och tycktes sjunga i en psalmbok.
Fast nån att cfl ljud hördes. Även ~~han~~ ^{fadern} denne var ett
beurangel "förlutan kött och blod". — — —

Nu skrek Blomberg till, så "det skongade i kyr-
kans hela vägg", alldeles ifrån sig ^(skrek) av skräck. —

Detta hade till följd, att prästen pekade på honom
"med sin beurangelssarm". — —

Då reste sig gästarna och kramade Blomberg till
döds. Sen "smorde de i sig hans kött. Ty det
är gästamat. — Sådant var deras julkalas.

När klockan blev fyra, ringde det i tornet
sammen till julotta för den levande menigheten.
De barkade gästarna ut huvudstumpes.

Sedan hittade kyrkstöten "bara benen" efter bitsman Blomberg.
Huru de hade tagit honom, sade prästen Ask.

RR 1912/41.

an. 17. 17.

Redan i skymningen påskvällen gav hon sig av och återvände i första morgonvåken (vid 2: Tiden).

Skam beskrevs som stor och "loen" (= liden) som en tjur.
Han tog emot dem och "vallfärdade hela natten" med dem.
Nest tyckte han om barn och "gjorde hona-hi" ^{eller "hina-ho"} med dem.
De barn, som utan föräldrarnas vetskap varit med Kitta,
på dessa Blåkulla-färder, förblevo sedan kläna och "skrina"
(= mårda) i långa tider ~~och~~. Heljas-bajs själ
hade, enligt eget bedyrande, aldrig varit med om ~~det~~ "locket".

9/

ACC. N:R. M.7420:9.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Te Bloberget)

"Men Kitta, hon för vart evelia ^{Te Bloberget)} aur, ^{san} hon gjore." —

Denna Kitta var en "illaker, ondskefuller kärning."

Flere gånger hade hon åkt in på tjyvhålet, för att hon hållit hus åt "löskekardar och salt brännevin". Straffet blev en eller två veckor på vatten och bröd (på fängelset i Vexjö).

Sådana fångar vändades efter salt eller tobak och försökte få det med sig ⁱⁿ. Kitta skall ha smugglat tobak med sig "i arsen" (bakkelen).

— Till det yttre var Kitta stor och stark, på femtio år. Hon gick ofta klädd i karlkläder, åtminstone i kavaj. Blev hon frågad på någon, så kunde hända, att hon "drog blankt" d.v.s. visade "arsen". — En studerande försökte skämta och frågade henne om färderna till Bloberget. Då blev hon arg, svarade "oppkjolen, vände ^{den bara bakom} ~~atleten~~ åt honom och hänskerik:

"Kan herrn, som är en lärder student, så, om detta hålet är bärat (börat) eller bränt.²" —

KR - 1922/4/1.